

“

Het kind dat ons gegeven wordt heeft een missie:
Hij geeft zichzelf om ons te redden.

Bisschop Liesen

Aan het Woord

Zie, de maagd zal zwanger worden en een zoon ter wereld brengen en men zal Hem de naam Immanuël geven. Dat is in vertaling: God met ons.

Uit: Mat. 1, 22

De Missionaire Parochie is volop actueel in ons bisdom. Wat begon met kleine plaatselijke initiatieven is een beweging geworden die door bisschop Liesen is omarmd en leidend zal zijn voor de ontwikkeling van het pastoraat in de komende jaren.

Op 11 juni 2021 heeft bisschop Liesen een visietekst vastgesteld. De visietekst is vrucht van een consultatie langs verschillende gremia in het bisdom. In maart 2022 heeft de conferentie over de Missionaire Parochie in Breda plaatsgevonden. Veel mensen uit ons bisdom waren daarbij. Velen hebben deze conferentie als inspirerend en hoopvol ervaren. In vervolg op de conferentie zijn overal nieuwe initiatieven gestart: gebedsgroepen, Alphacursussen, enzovoorts.

Parallel aan de ontwikkeling van de Missionaire Parochie loopt het proces van 'samen op weg' zijn, zoals van paus Franciscus het voorstelt. In aanloop naar de bisschoppenconferentie over Synodaliteit in 2023 wil hij graag van alle gelovigen over heel de wereld weten hoe men samen Kerk-zijn beleeft: wat geeft vreugde, wat doet pijn en baart zorgen, en bovenal ook: waar zien jullie in de Kerk de Heilige Geest aan het werk? De grondhouding van het synodale proces is luisteren: luisteren naar elkaar en naar wat God ons te zeggen heeft. Door oprecht te luisteren versterken synodaliteit en het ontwikkelen van de Missionaire Parochie elkaar.

Om in het bisdom structureel aan de Missionaire Parochie te kunnen werken, is de bisschop in de zomer van 2022 begonnen met de reorganisatie van het bisdomkantoor. Afgelopen najaar heeft de reorganisatie zijn beslag gekregen. We hebben helaas afscheid moeten nemen van veel dierbare collega's. Dit is een pijnlijk proces voor alle betrokkenen.

De nieuwe organisatie van het bisdom is inmiddels een feit. De organisatie is eenvoudiger geworden. Ze is veel platter dan voorheen en met korte lijnen. De organisatie wordt aangestuurd door het bisdombestuur met als vanzelf de bisschop aan het hoofd. Verder voorziet de organisatie in drie pijlers: *Missionair Pastoraat; Personeel en organisatie; en Zakelijke dienstverlening*. Alle diensten zijn erop gericht om de Missionaire beweging in onze parochies te ondersteunen. Meer hierover in deze Nieuwsbrief.

Met Kerstmis vieren we de menswording van God. Moge het geloof in de nabijheid van onze God ons het komende jaar de moed geven om in kracht van de Heilige Geest nieuwe stappen te zetten op weg naar levendige en aantrekkelijke geloofsgemeenschappen waar vele mensen zich thuisvoelen. Allen een Zalig Kerstfeest en alle goede wensen voor het nieuwe jaar!

Norbert Schell
Adviseur Missionaire Parochie

Inhoud

Voorwoord - <i>door Norbert Schnell</i>	1
Van de Redactie & binnenkort in het bisdom	2
Woord van bisschop Liesen	3-4
'Ga op weg met een visie' - <i>door vicaris Paul Verbeek</i>	5
Drie pijlers van het missionaire bisdom	6-8
Priester- en diakenopleiding Bovendonk stopt	9
Video highlights: Geloofsgesprek bisschop en WJD	10
Driekoningenzingen - <i>door Luc Simons</i>	11
Afscheid van de vicariaten - <i>door Geerten Kok</i>	12
Meditatie - <i>door Pauline Vermeulen - Dekker</i>	13
Update Wereldjongerendagen	14-15
Advertentiepagina	16

Binnenkort in het bisdom

2023:

- 13 januari: Nieuwjaarsreceptie in Oudenbosch
- februari: Geloofscursus Inleiding Liturgie en Sacramenten (8 en 15 februari en 8 maart.
- 25 maart: Mini-conferentie De Missionaire Parochie in Veenendaal

Van de redactie

2022 was een bewogen jaar. Het jaar kende grote hoopvolle gebeurtenissen, maar ook verdrietige en pijnlijke momenten. Het bisdom Breda heeft verdere stappen gezet op weg naar een missionair bisdom met missionaire geloofsgemeenschappen. Mede om die reden moest het bisdomkantoor reorganiseren. In het afgelopen jaar werd afscheid genomen van zestien collega's, van wie twee meewerkten aan deze nieuwsbrief: Hans de Jong en Monique van Delft. Het vertrek van collega's valt zwaar. Ook werd bisschop Liesen ernstig ziek. Een tijd van onzekerheid brak aan, maar niet zonder hoop. Tijden van verandering zijn tijden van onderscheiding. De Adventstijd nodigt ons uit tot inkeer. Veranderingen zijn kansen om Christus opnieuw op het te spoor te komen. En, als we Hem gevonden hebben, met Hem mee te gaan.

Over de verschillende veranderingen in het bisdom leest u in deze uitgave van de Bisdom Nieuwsbrief. Ook de communicatie is aan verandering onderhevig. Voor volgende edities van de Bisdom Nieuwsbrief wordt de redactie versterkt door pastoor Norbert Schnell, diaken Egbert Bornhijm en Leo Blom. Binnenkort wordt tevens de nieuwe website van bisdom gelanceerd.

Een gezegend Kerstmis!

Marc de Koning

Colofon

Deze uitgave van het Bisdom Breda verschijnt in zowel gedrukte als digitale vorm. Voor een postabonnement van de nieuwsbrief stuurt u een e-mail naar: secretariaat@bisdombreda.nl en maak ten minste €12,50 over op IBAN NL79 RABO 0101 0517 78 t.n.v. Bisdom Breda, o.v.v. Postabonnement Nieuwsbrief. Uitgaven worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie:

Norbert Schnell pr., Marc de Koning (hoofdredactie)

Vormgeving: Scribus 1.5.8.

De gebruikte schriftteksten in deze uitgave zijn met toestemming overgenomen van de Katholieke Bijbelstichting (KBS).

Blijf op de hoogte

Volg het Bisdom Breda ook via de website, het wekelijkse nieuwsoverzicht per mail, YouTube en Twitter. Vragen en suggesties via: secretariaat@bisdombreda.nl

ISSN: 2772-879X

Deze uitgave en eerdere edities van nieuwsbrieven en magazines, zijn online beschikbaar via de website:

Woord van de bisschop

Door: bisschop Liesen

*Aan allen die de afgelopen maanden hebben
gebeden en meegeleefd*

“De maat van ons leven is zeventig jaar, of als wij heel sterk zijn tachtig”, zo lezen we biddend in de Psalmen. Terwijl niemand weet wanneer de Heer hem of haar uit dit leven roept, is toch de algemene verwachting dat we minstens zeventig of tachtig halen. Zo schuift bijv. de leeftijd waarop we AOW-gerechtigd worden, steeds verder op. Sinds het begin van afgelopen zomer, echter, kijk ik daar anders tegenaan. Velen zeiden dat ik er niet goed uitzag en ik dacht dat het de drukte van de werkzaamheden was. Het bleek een kankergezwell te zijn. Toen het in juli eenmaal was ontdekt, en nog voordat het onderzoek goed en wel gestart was, was meteen een preventieve ingreep nodig. Bij die operatie hoorde ik de statistische levensverwachting: één jaar en een misschien beetje langer wanneer de behandeling aanslaat ...

Er begon een nieuwe fase in mijn leven die ik niet heb zien aankomen en die nog steeds voortduurt. Eigenlijk is het geen “fase” maar een verandering die blijft. Het heeft veel met me gedaan en ik wil de tallozen, die de afgelopen maanden hun gebed en medeleven hebben betuigd, danken; ook wil ik iets delen van wat er gebeurd is en nog steeds gaande is.

Het spreken met de Heer en het luisteren naar zijn woord is verdiept. Het getijdengebed van de Kerk kwam op een nieuwe manier binnen. “Mijn lenden zijn hevig ontstoken, geheel mijn lichaam is ziek”, of “Hoe lang zal uw dienaar nog leven?” of “Mijn woning op aarde wordt afgebroken en neergehaald als een herderstent”, zulke woorden kan ik niet biddend lezen zonder ze meteen op mezelf te betrekken. De eerste heldere gedachte die in mij opkwam, was een herinnering.

Ik ben een gewoon mens van vlees en bloed en wil leven en alles doen wat voor herstel bevorderlijk is. Maar toen de situatie goed begon door te dringen, kwam de herinnering aan de priesterwijding in me op.

Aan het begin van de wijdingsliturgie is er een moment dat de kandidaten worden opgeroepen. Een diaken zegt: “Wil de kandidaat voor de wijding naar voren treden?” en dan roept hij je naam. Ik herinner me als de dag van gisteren dat ik toen naar voren kwam en zei: “Ja, hier ben ik”. Met die woorden – in vol bewustzijn en in vrijheid uitgesproken – begint de wijding en ik heb het beleefd als een bewust uit handen geven van mezelf en het leven in de handen van God leggen. Concreet betekende het je leven in de handen van een bisschop leggen, die je daarna kan sturen waarheen je zelf niet van plan was te gaan. De herinnering aan dit moment drong zich door de ziekte sterk aan mij op. Toen het kankergezwell werd ontdekt, werd de regie voor een deel praktisch en als vanzelf overgenomen door de artsen. Dat “uit handen geven” wil ik nu niet alleen passief ondergaan, maar opnieuw bewust en actief beleven, ik wil het hernieuwen. Als de Heer mij op deze nieuwe weg roept, dan wil ik Hem ook daar volgen. Maar waar bid ik dan eigenlijk voor?

Velen hebben mij kaarten, brieven, bloemen gestuurd met hun hartelijke wensen en gebed voor herstel en genezing: kaarten van parochianen, van ouderen, van kinderen, van zovelen dichtbij en ver weg. De talloze kaarten en brieven hebben mij ontroerd, maar ook aan het denken gezet. Waar bid ik zelf eigenlijk voor? Voor een jaar extra? Of moet ik bidden voor vijf of tien jaar? En dan? ... dan zou ik toch sterven, zoals iedereen. Daar groeide het besef dat niet het tijdstip maar de manier van sterven het belangrijkste is: de ontmoeting met de levende Heer. Daar bid ik dus voor: dat mijn lotgenoten en ik trouw mogen blijven en in de gegeven tijd mogen groeien in liefde. In dat gebed weet ik de Heer nabij. Dat is voor mij de genade van deze ziekte, en geen verdienste van mezelf.

Wat de confrontatie met je sterfelijkheid met je doet, is dat alle grote en kleine dingen op hun kop gezet worden. We willen werk maken van een synodale en missionaire kerk ... dat is een groot voornemen ... door ernstige

Vervolg: Woord van de bisschop

ziekte wordt het niet minder belangrijk, maar het voornaamste komt wel voorop te staan. Om het in de woorden van Jezus te zeggen: “zoekt eerst de gerechtigheid van het Koninkrijk Gods, en al het andere zal u erbij gegeven worden.”

Nu maak ik een sprong, en toch ook weer niet.

Want als ik daarbij stil sta, vind ik het eigenlijk vreemd dat zo iets ernstigs als de confrontatie met de dood dit bewerkt. Is er niets anders wat dit voor ons kan doen? Ik denk het wel. De eerste herinnering die opkwam, kwam niet zomaar. Ik denk dat de liefde, maar dan de Liefde met een hoofdletter, de liefde die we van God hebben leren kennen, dit voor ons kan doen. Binnenkort gaan we opnieuw die liefde vieren op het hoogfeest van kerstmis. Liefde is een groot woord en ieder heeft daar een mening over. Hoe meer ik naar de kerk in onze maatschappij kijk, – en we ademen allen dezelfde lucht in – hoe meer ik denk dat het misschien beter is, te spreken van eerlijkheid dan van liefde. De echte scheiding is namelijk niet tussen gelovigen en ongelovigen, ook niet tussen gelukkige en ongelukkige mensen, maar tussen oprechte zoekers naar waarheid (mensen die de waarheid liefhebben) en mensen die niet naar waarheid zoeken. Jezus zegt ervan: “God is waarheid”, en “wie zoekt vindt, voor wie klopt wordt opengedaan”.

Onze kerk zoekt een weg vooruit, iedereen zoekt een weg vooruit. De tijd is niets anders dan wat wij ervan maken. Hoe gaat dat in zijn werk? Heiligt het doel de middelen? Nee, het doel zou ons het meest moeten bezighouden, maar het is zo verleidelijk om met de middelen aan de gang te gaan. Dat belooft een snellere oplossing, maar in feite is het een oplossing die ons niet persoonlijk beroert en dan verandert er eigenlijk ook niet veel. Een confrontatie met de dood kan ons weer recht zetten, maar ik verwacht meer van een (nieuwe) confrontatie met de Liefde. Die gebeurt niet zonder dat wij ons persoonlijk inzetten en zoeken, eerlijk en oprecht.

Dat is mijn droom: dat het ondanks alle grote problemen mogelijk zal zijn elkaar als tochtgenoten te ontmoeten en een eerlijk gesprek te voeren.

(Samen) Zoeken naar wat waar is, vraagt om eerlijkheid. In de eucharistische gebeden van de Advent klinken twee woorden die daarbij aansluiten: “hoopvol en vastberaden” (eerste prelatie van de Advent). Zoeken doe je als er hoop is dat je kunt vinden. Maar er zijn ook momenten dat de waan van de dag of de vertrouwdheid van het verleden alles verduistert en je op een zijspoor leiden van oplossingen die niet echt helpen. Dan is vastberadenheid nodig om de hoop niet op te geven. Mijn ervaring in deze tijd van ziek-zijn is dat wie zoekt naar wat waar en goed is, opnieuw ondervindt dat Gods mensgeworden Liefde in ons midden is en (doorheen onze tochtgenoten) zelf de weg, de waarheid en het leven voor ons is.

Een gezegende adventstijd en een Zalig Kerstmis,
met u verbonden in gebed,

Mgr. Jan Liesen
Bisschop van Breda

Foto: Ramon Mangold

Ga op weg met een missie!

Door: Vicaris Paul Verbeek

Ga op weg met een missie! Dat is onze opdracht. Paus Franciscus roept ons op erop uit te trekken en de wereld in te gaan met de Blijde Boodschap, die Jezus ons gebracht heeft. Onze bisschop sluit zich hierbij aan en nodigt ons uit om als leerling van Jezus Christus anderen tot leerling te maken. Dat is onze missie! We lezen het in de visietekst van onze bisschop. Maar hoe doen we dat?

Op de eerste plaats door ons een open en luisterende houding eigen te maken. Het synodaal proces is hierbij een goede hulp. De geloofsgesprekken in onze parochies hebben veel losgemaakt. In een echt geloofsgesprek sta je open voor het verhaal van de ander en weet je de grote Ander, God zelf aanwezig. Daarom maken we opnieuw een rondgang door de parochies en zijn we begonnen met de pastorale teams. Dit gebeurt vanuit de dienst Missionair Pastoraat. Vanuit de dienst Personeel en Organisatie dragen we zorg voor het welzijn van de collega's en de parochies. Beide diensten zijn sterk met elkaar verbonden. Het zakelijke is ondergebracht bij de zakelijke dienstverlening.

“**De geloofsgesprekken in onze parochies hebben veel losgemaakt. In een echt geloofsgesprek sta je open voor het verhaal van de ander en weet je de grote Ander, God zelf aanwezig.**

Zo willen we de missionaire kerk ook op bisdom niveau vorm en inhoud geven. Daarom zijn per ingang van 1 oktober j. l. de vicariaten Middelburg en Breda opgeheven. Ons bisdom kent vanaf heden de drie genoemde diensten. Dit zijn ingrijpende veranderingen en processen, die noodzakelijk zijn voor de toekomst. Alle tussenlagen zijn verdwenen in de hoop dat het bisdom en de parochies en instellingen dichter bij elkaar komen. We hopen zo sneller en beter te kunnen reageren op wat in parochies en instellingen in ons bisdom leeft.

De geloofsgemeenschappen in ons bisdom moeten niet op zichzelf gericht zijn, maar vooral 'naar buiten' gaan, met een boodschap van hoop en bemoediging. We geven ook de diaconie en caritas nieuwe impulsen. Onze zorg voor de medemens in nood hoort fundamenteel bij onze missie: Beminn uw naaste als uzelf, zegt onze Heer.

Voor de toekomst is het ook belangrijk te bepalen wat we nodig hebben aan kerkgebouwen en andere ruimten om samen te komen voor ontmoeting, geloofsbeleving en geloofsoverdracht. Dit betekent ook dat we vertrouwde kerken los moeten laten. Dat is ingrijpend maar het hoort bij het grote veranderingsproces.

Eens klonk tot Abraham: Ga op weg! Abraham ging op weg en liet het vertrouwde achter. Nu klinkt tot ons: Ga op weg, Ga op weg met een missie! We mogen het doen in het vertrouwen dat God ons zal geven wat we daarbij nodig hebben. God zal daarin voorzien (zo luidt de wapenspreuk van onze bisschop)!

Blijf a.u.b. voor de gezondheid van onze bisschop bidden zodat we onder zijn bezielende leiding blijven bouwen aan de missionaire kerk in ons bisdom Breda!

Vrede en alle goeds,

Vicaris Paul Verbeek

Drie pijlers van het missionaire bisdom

Door: Norbert Schnell, Geerten Kok, Leo Blom en Marc de Koning

Ten opzichte van de oude organisatiestructuur van het bisdom Breda is de nieuwe vorm aanmerkelijk 'platter en kleiner'. Hiermee is de bisdomorganisatie gericht op de Missionaire Parochie en de noodzakelijke zakelijke ondersteuning. In dit artikel worden de 'drie pijlers' van het missionaire bisdom toegelicht. Wat mogen gelovigen in het bisdom Breda de komende jaren verwachten? En waarom is er überhaupt een nieuwe missionaire benadering nodig?

Jezus zet mensen in beweging, zo schrijft bisschop Liesen in het laatste deel van zijn visietekst voor het bisdom Breda. Het coronavirus heeft ons letterlijk zo'n twee jaar lang in onze bewegingsvrijheid beperkt. Maar juist ook in die tijd is bij velen van ons het verlangen gegroeid om er weer op uit te mogen trekken. Niet met iets nieuws, maar vernieuwd. Niet op de manier zoals we het altijd deden, maar met iemand die onder ons aanwezig is en ons zijn weg toont. Door het oude los te laten, door ons 'ik' kleiner te maken, kan God groter worden en in ons midden komen. Bisschop Liesen heeft deze beweging tot speerpunt van zijn pastorale beleid gemaakt.

Waarom de keuze voor de Missionaire Parochie? Het is goed om hier steeds weer even bij stil te staan. We zijn in een nieuwe tijd terecht gekomen die om een nieuwe vorm van Kerk-zijn vraagt. Of zoals we het op de conferentie over de Missionaire Parochie hebben

gehoord: doorgaan op de oude weg is geen optie. Het gaat bij de Missionaire Parochie daarom niet om een reorganisatie, het anders organiseren van wat je altijd al deed (en de laatste decennia was dat in ons bisdom vooral schaalvergroting), maar om renovatie, wat weer nieuw maken betekent. Of Bijbels gezegd: het gaat om bekering, een andere en nieuwe weg inslaan, Jezus achterna.

We komen uit een tijd waarin geloof én Kerk voor de meeste mensen vanzelfsprekendheden waren. Het was een tijd van volle kerken, allerlei katholieke organisaties en bewegingen, een tijd van een sterke katholieke presentie in onze samenleving. Dit is praktisch helemaal weg. In amper zestig jaar tijd heeft een totale ommekeer plaatsgevonden. We zijn inmiddels een kleine minderheid geworden met nauwelijks nog een stem. Op veel plekken vaak ook sterk vergrijsd. Geloven, zo lijkt de algemene opinie vandaag, is niet meer voor het publieke domein. Geloven doe je in je vrije tijd. We zien dan ook dat katholieken nog nauwelijks zichtbaar deelnemen aan het publieke debat.

De verleiding om na de grote bloei ons verlies te nemen en door het Kaski uit te laten rekenen wanneer de laatste christen in Nederland het licht uitdoet, is mogelijk groot. Hoe klein echter ook, de reden waarom we Kerk-zijn verandert niet. Onze opdracht blijft dezelfde, namelijk ►

om de wereld in te gaan, te getuigen van de Blijde Boodschap en leerlingen van Jezus te maken. Of kort gezegd: het wezen van de Kerk is missie. Als de Kerk in de wereld niet meer missioneert, dan is het Koninkrijk Gods aangebroken, of ze heeft opgehouden te bestaan.

De Missionaire Parochie kijkt niet vol gejammer terug op wat eens mooi en groot is geweest. Ze kijkt naar het hier en nu en ze kijkt vooruit. Ze wil in onze moderne samenleving, waarin heel veel mensen Jezus niet meer kennen, vanuit een doorleefd geloof van betekenis zijn. Een blauwdruk van hoe de Kerk er in ons bisdom uit gaat zien, is er niet. We zijn op weg met Jezus in ons midden en geleid door de Heilige Geest.

Twee ankerpunten hebben we. Allereerst dat we leerlingen van Jezus zijn. Als leerlingen leven en groeien we in de waarden die Jezus ons heeft voorgeleefd. Belangrijke waarden voor deze tijd zijn omzien naar elkaar, dienstbaarheid aan de mens in nood en gastvrijheid. Het tweede ankerpunt betreft de gemeenschap. Jezus roept ons niet als individuen en als eenzame strijders voor zijn zaak. Hij roept ons in een gemeenschap van gelovigen. Als gemeenschap vormen we een soort van organisch lichaam, waarin iedereen zijn eigen plaats en taak heeft en waarin ieder lid ook even belangrijk is. Voor velen van ons is de Kerk vooral een hiërarchisch instituut met vaak strenge wetten en regels, een instituut ook waarin weinig mensen veel te zeggen hebben. Met elkaar mogen we opnieuw ontdekken wat het betekent om dat Lichaam van Christus te zijn. We zullen met elkaar de beweging gaan maken van institutioneel naar relationeel en van organisatie naar gemeenschap.

Jezus zet mensen in beweging. De bisschop heeft de medewerkers van de pijler Missionaire Parochie de opdracht gegeven om de parochies in hun missionaire opdracht te ondersteunen. Er is inmiddels een ronde geweest waarin met alle beroepskrachten over de Missionaire Parochie is gesproken. In het nieuwe jaar hopen we ook met vele anderen in de parochies, de leden van het Lichaam van Christus, in gesprek te komen en samen te ontdekken hoe we vorm kunnen geven aan zowel gemeenschap-van-Christus-zijn als ook aan onze missionaire opdracht leerlingen van Jezus te maken.

Missionaire Pastoraat

Het Missionaire pastoraat vormt de eerste pijler. Alle activiteiten die in het bisdom Breda worden gehouden, zijn uitdrukking van de missionaire opdracht van het bisdom. Onder de vlag van het missionaire pastoraat wordt het missionaire engagement in de geloofsgemeenschap gestimuleerd. Om dit meer concreet te maken wordt er een team samengesteld om het missionaire pastoraat in het bisdom op te bouwen. Dit team zal zich bezighouden met het toerusten en vormen van gelovigen, waaronder bestuursleden van parochies en Caritas-instellingen, vrijwilligers, pastoraal assistenten en leiderschapsteams. Hiervoor worden nieuwe projecten, cursussen en activiteiten opgezet.

De missionaire opdracht vindt ook zijn uitwerking op het gebied van onderwijs, jongerenwerk, gezinsepastoraat, Caritas, diaconie en catechese. Het team voor het missionaire pastoraat werkt nauw samen met landelijk samenwerkende partners van de Missionaire Parochie. Op 25 maart 2023 houden de partners een mini-conferentie. Precies een jaar na de conferentie in Breda is daarmee opnieuw een gelegenheid om bijeen te komen voor een dag van inspiratie en ontmoeting.

Foto: Magda Ehlers

Parochieel en Categorieel

De zorg voor de pastorale beroepskrachten komt tot uitdrukking in de pijler Parochieel en categorieel. Ook voor deze pijler wordt een team samengesteld. Dit team zal de personele en organisatorische randvoorwaarden voor het missionaire pastoraat behartigen. Het team Personeel & Organisatie (kortweg 'team P&O') heeft met name aandacht voor beroepskrachten in het parochiepastoraat en in het categorieel pastoraat. Daarbij staat de zorg voor welzijn en het goede functioneren centraal, maar ook de voorbereiding van nieuwe benoemingen. Ook de zorg voor emeriti en pastoraal werkers met pensioen valt onder de verantwoordelijkheid van het team P&O. Ondersteuning van pastorale teams en parochiebesturen gebeurt onder andere door het verzorgen van pastoordagen, cursussen, retraites en bedevaarten. Daarnaast worden parochies begeleid in de onderlinge samenwerking en in processen van kerkopbouw - in goede afstemming met het team Missionair Pastoraat.

Zakelijke Dienstverlening

Onder de zakelijke dienstverlening komen de diensten aan de orde die een formele rol hebben in de bisdomorganisatie. Deze diensten verzorgen de materiële randvoorwaarden van het missionaire bisdom. Hieronder vallen de kanselarij, het economaat, het secretariaat en de communicatie. De pijler Zakelijke dienstverlening is evenals de andere pijlers sterk ondersteunend van aard en daarmee dienstbaar aan zowel de bisschop als aan alle parochies, parochiële Caritasinstellingen en overige kerkelijke instellingen zoals congregaties, fondsen, kerkelijke stichtingen enzovoorts.

Zo is het economaat verantwoordelijk voor de financieel-economische bedrijfsvoering van het bisdom. Tevens heeft het economaat een toezichhoudende taak in de vorm van het afgeven van bisschoppelijke machtigingen voor bijvoorbeeld het aangaan van financiële

verplichtingen, renoveren van kerkgebouwen of het aanstellen van personeel. Ook begeleidt het economaat het opstellen en beoordelen van jaarrekeningen en begrotingen. Het economaat ondersteunt ook bij beleggingen, ledenadministraties, het verkrijgen van fondsen en subsidies, personele aangelegenheden alsook bij vragen rondom de diverse diocesane regelingen.

De adviseur bouwzaken houdt zich bezig met het geven van bouwkundige toetsing, dat wil zeggen controle en advisering van zowel het bisdom als parochiebesturen om zo een optimaal beheer van kerken, pastorieën en overig vastgoed te realiseren. Hierbij worden ook meerjarenonderhoudsplannen, inspectierapporten Monumentenwacht en aanbestedingen getoetst en bewaakt. Ook herbestemmingsvraagstukken worden begeleid vanuit de zakelijke dienst.

De vice-kanselier houdt zich bezig met canoniek recht, dus vaak met complexe juridische vraagstukken. Tegelijkertijd worden ook alledaagse aanvragen van parochies en andere kerkelijke instellingen behandeld waarvoor toestemming nodig is van de bisschop.

De managementondersteuning heeft niet alleen secretariële taken maar zorg vooral voor bewaking van plannen en beleidsplannen alsook de centrale jaarplanning. Daarmee vormt het een belangrijke ondersteuning voor de bisschop en het bisdombestuur.

Communicatie maakt het missionaire bisdom zichtbaar. Missionaire communicatie vindt haar oorsprong in de opdracht van Christus om het evangelie te verkondigen (Mc. 16, 15) en ervan te getuigen tot aan de uiteinden der aarde (Hand. 1, 9), in de levendige relatie met de Heer zelf die zich openbaart waar twee of meer in Zijn aanwezig zijn. (Matt. 18, 20). Elke medewerker, elk onderdeel, elke uiting en elk contactmoment is onderdeel van de zending van het bisdom. Het bisdom streeft een hoge mate van professionaliteit en kwaliteit na, waarbij nieuws en activiteiten zo goed mogelijk worden gecommuniceerd. Doorslaggevend is de persoonlijke liefdevolle houding om 'Christus te omarmen in de ander'.

Bovendonk stopt met opleidingsaanbod

Door: redactie

Aan het einde van studiejaar 2022-2023 zal Priester- en Diakenopleiding Bovendonk (PDOB) voorlopig stoppen met het studie- en vormingsaanbod voor mannen die zich op latere leeftijd geroepen weten om priester of diaken te worden.

39 jaar heeft de priester- en diakenopleiding van het bisdom Breda zich ingezet voor een goede vorming voor zogenaamde 'late roepingen', waarbij de opleiding naast het werk kon worden gevolgd. In totaal hebben zes bisdommen en een aantal religieuze congregaties in de loop van de jaren gebruik gemaakt van het opleidingsaanbod.

De vorming tot priester of permanent diaken vraagt naast een intellectuele en geestelijke vorming ook om een goede en stevige persoonlijke en pastorale vorming. Om vrucht te kunnen dragen, is echter een groepsdynamiek nodig. Studenten leren niet enkel van een docent(e) maar ook van elkaar. Door de wijdingen van hen die dit jaar afstuderen komt het aantal studenten beneden een verantwoord minimum waardoor deze vorming feitelijk onmogelijk wordt. Met de betrokken studenten en de verantwoordelijken uit hun bisdom zal

zorgvuldig gekeken worden naar het resterende studie- en vormingstraject, zodat zij hun opleiding elders kunnen voortzetten.

Naast de goede vorming zijn factoren die tot dit besluit hebben bijgedragen, onder andere het steeds moeilijker vinden van docenten. Samenwerking tussen opleidingen kan hier uitkomst betekenen. Het vooruitzicht om les te moeten geven aan heel kleine groepen betekent bovendien een extra inspanning voor de docenten. Tenslotte staan ook de kosten –indien gedragen door één bisdom– van de huur, de docenten en de overhead in geen verhouding meer tot het aantal studenten.

Gebed en zorg om alle roepingen in de kerk gaan door: het is Christus zelf die daartoe oproept. De PDOB denkt voorzichtig aan een doorstart in een andere vorm en blijft open staan voor nieuwe aanmeldingen van mannen die zich geroepen weten. Ook blijft ze de navorming van gewijde priesters en permanente diakens behartigen.

Foto: Bisdom Breda

Video highlights Bisdom Breda

Het Geloofsgesprek met bisschop Liesen

Op de derde zondag van de Advent, op zondag 11 december 2022 was bisschop Liesen te gast in Het Geloofsgesprek van KRO-NCRV. In een openhartige gesprek met presentator Leo Fijen gaat de bisschop in op Advent en hoe hij deze tijd waarin hij ernstig ziek is beleeft. "Advent is niet zomaar 'iets' van de kalender. Het is iemand die komt." In het besef van eigen sterfelijkheid is slechts "één ding belangrijk", benadrukt bisschop Liesen. "Dat is dat je de band met Christus bewaart."

Ga jij mee naar de Wereldjongerendagen?

'Alegria, sta op en ga!' Dat is de titel van het gezamenlijk reisinitiatief van de vier bisdommen Breda, Roermond, Rotterdam en Utrecht. Zij organiseren een busreis naar de Wereldjongerendagen (WJD), die van 1 tot 6 augustus 2023 in Lissabon worden gehouden. Aanmelden is al mogelijk! Op de pagina www.jongbisdombreda.nl/wjd wordt de laatste informatie over het voortraject in het bisdom Breda gepresenteerd. Meer informatie: www.wjd.nl

krooncrv

Elke zondagochtend om 10:00 uur verzorgt KRO-NCRV de rechtstreeks uitgezonden eucharistieviering op NPO 2. Deze viering vindt elke week plaats vanuit een van de Nederlandse bisdommen. In 2023 wordt deze mediaviering zeven maal gehouden in het bisdom Breda.

Voorafgaand aan deze viering wordt om 9:45 uur Het Geloofsgesprek uitgezonden. Tijdens dit geloofsgesprek, dat eerder opgenomen is, gaat programmamaker Leo Fijen in gesprek met iemand uit het bisdom waar ook de viering wordt gehouden. Geloofsgesprekken geven een inkijkje in hoe iemand gelooft en dit in zijn of haar leven concreet probeert te maken. Zo veel mensen als er zijn, zo veel manieren bestaan er om de rijkdom van het geloof te delen. Het zijn inspirerende getuigenissen. Alle Geloofsgesprekken zijn terug te kijken via:

kro-ncrv.nl/programmas/geloofsgesprek

Mediavieringen en Geloofsgesprekken

2023	Uitzendlocatie
5 maart	Bergen op Zoom
16 april	Bergen op Zoom
4 juni	Bergen op Zoom
13 augustus	Bergen op Zoom
24 september	Bergen op Zoom
1 oktober	Hulst
10 december	Bergen op Zoom

Driekoningenzingen

Door: redactie

“Een beproefd gebruik met vele pastorale kansen voor nieuwe evangelisatie”. Zo omschrijft het project Driekoningenzingen zichzelf. Vlak voor de coronatijd lanceerden de drie zuidelijke bisdommen Breda, 's-Hertogenbosch en Roermond het project om een oud gebruik nieuw leven in te blazen. Ondanks de beperkingen vanwege corona, was er ruime belangstelling voor het initiatief.

Driekoningenzingen is een oud gebruik in onze streken en over de grens in Duitsland een groots gebeuren onder de naam 'Sternsingen. Kinderen trekken verkleed als koningen zingend door de straten en verkondigen de Blijde Boodschap van Kerstmis. Ze brengen zegen aan de mensen in de parochies onder andere in de vorm van een gedrukte huiszegen.

“Parochies in Breda, Terneuzen, Hilvarenbeek, Oss, Roermond en Maastricht zijn er al mee aan de slag

gegaan,” vertelt projectleider kapelaan Luc Simons. “In 2023 gaan in een aantal parochies, waaronder de H. Catharinaparochie in Oosterhout en de H. Andreasparochie in Oostburg (hernieuwd) aan de slag om het Driekoningen-zingen te organiseren met en voor kinderen, hun ouders en begeleiders.” Het Driekoningenzingen raakt volgens hem belangrijke aspecten van het parochieleven, namelijk catechese, liturgie, missie en diaconie.

Net als afgelopen jaar kunnen huiszegens door parochies besteld worden. De eerste 50 tot 100 exemplaren per parochie zijn gratis (excl. € 4,10 portokosten). De huiszegens kunnen met Driekoningen tijdens de viering in de kerk worden gezegend. Meer informatie:

www.driekoningenzingen.nl

Highlights van de bisdomsite:

- [Interview](#): Hans de Jong neemt afscheid
- Publicatie van het [Jaarboek 2021](#) van het Bisdom Breda
- [Inleiding Norbert Schnell](#): Deze tijd heeft een nieuwe metafoor nodig om over de Kerk te spreken
- Mini-conferentie Missionaire Parochie: sprekers bekend, aanmelding geopend!
- Bisdom Breda geeft uitvoering aan [reorganisatie bisdomkantoor](#)
- Bisdom Breda adviseert parochies i.v.m. [verantwoord energieverbruik](#)

Afscheid van de vicariaten

Door: Geerten Kok

Bij de reorganisatie van het bisdom werd afscheid genomen van het vicariaat Breda en van het vicariaat Middelburg. De recente herorganisatie was niet de eerste herordening van het bisdom. In het boek "Gaandeweg aaneengesmeed" (verschenen bij het 150 jarig bestaan van het bisdom Breda) is te lezen hoe de organisatie van parochies en bisdom telkens werd aangepast aan de noden van de tijd.

Veel bisdommen kennen (of kenden) dekenaten, zo ook het bisdom Breda. In 1970 werden 13 dekenaten herschikt in zes grotere dekenaten. Deze hadden naast een eigen deken ook eigen werkers voor diaconie en voor arbeidspastoraat en dekenale werkgroepen voor vorming en catechese. In de dekenaten werden parochies (beroepskrachten, bestuurders, vrijwillige medewerkers) ondersteund en op elkaar betrokken. De dekens zorgden voor de goede contacten tussen parochies en bisdom.

In het jaar 2000 werden de zes dekenaten samengevoegd tot drie nieuwe dekenaten (Baronie, Markiezaat en Zeeland), elk met een (halftijds) deken en een dekenaal coördinator. Deken en coördinator zorgden voor de begeleiding en ondersteuning van beroepskrachten en bestuurders, bevorderden de samenwerking van parochies en zorgden voor de communicatie tussen bisdom en parochies. Door samenvoegingen van parochies en de vermindering van het aantal beroepskrachten werden lijnen tussen bisdom en parochies steeds korter. Steeds vaker werden ontmoetingen en cursussen op diocesaan niveau georganiseerd, en niet meer in de dekenaten. De vraag rees of een indeling in dekenaten - met hun relatieve zelfstandigheid - nog paste bij wat parochies en bisdom nodig hadden. Omdat ook de beschikbaarheid van beroepskrachten voor de dekenale leiding verminderde groeide het besluit om afscheid te nemen van de dekenaten. Zorg voor en contacten met beroepskrachten en bestuurders werd nadrukkelijker een taak voor het bisdom. Voor de uitvoering van die taak werd gekozen voor een indeling in twee vicariaten. De indeling werd bepaald door wat geografisch en sociaal voor de hand lag. Bij hun oprichting op 1 juni 2012 kregen de vicariaten de namen van de (voormalige) bisschopssteden Breda en Middelburg.

De leiding van het vicariaat Middelburg werd toevertrouwd aan vicaris Paul Verbeek en

stafmedewerker Egbert Bornhijm en van het vicariaat Breda aan vicaris Wiel Wiertz met stafmedewerkers Annemiek Waij en Geerten Kok. Zij werden de 'verbindingsofficieren' tussen parochies en bisdom en tussen de bisschop met zijn medewerkers en de pastoors, pastorale teams en parochiebesturen. Vanuit het bisdom waren vicaris en stafmedewerkers de eerste gesprekspartners voor parochies bij vragen over pastoraal personeel, inzet van vrijwilligers, bestuurlijke kwesties of benoemingen van bestuursleden. Binnen de vicariaten betrokken zij parochies en pastorale teams op elkaar. Als leden van de bisdomstaf adviseerden zij de bisschop en het bisdombestuur over de benoemingen van pastoraal personeel en de goedkeuring van parochieplannen.

De grens tussen de vicariaten bleek vloeiend. Twee pastorale teams werden verantwoordelijk voor parochies die in beide vicariaten lagen (de parochies van Zundert en Rucphen en de parochies van Oudenbosch en Zevenbergen). Toen vicaris Wiel Wiertz pastoor werd in Zeeuws-Vlaanderen werd Paul Verbeek vicaris voor beide vicariaten. Na het overlijden van Annemiek Waij werden Egbert Bornhijm en Geerten Kok stafmedewerker voor twee vicariaten. De nieuwsbrieven van de vicariaten kwamen samen in één uitgave en de pastoor-teamleidersoverleggen werden één PTLO. Beide vicariaten hielden een eigen secretaresse, Linda Sweere voor het vicariaat Middelburg en Marjan Beneken Kolmer voor het vicariaat Breda, maar het functioneren van de vicariaten schoof steeds meer in elkaar.

Bij de herordening van de bisdomorganisatie lag opheffing van de vicariaten voor de hand. De leiding van de vicariaten pleitte er voor om de taken van de vicariaten te behouden. Het nieuwe diocesane team Personeel & Organisatie (P&O) draagt daar zorg voor. Ook de opdrachten voor kerkopbouw en benoemingen van het pastoraal personeel zijn door het team P&O overgenomen. De samenstelling van het team P&O - Paul Verbeek, Egbert Bornhijm en Geerten Kok - is dezelfde als de leiding van de vicariaten. Zo is continuïteit van de zorg voor beroepskrachten, bestuurders en vrijwillige medewerkers in de parochies gegarandeerd. Het bisdom moest helaas afscheid nemen van de secretariële ondersteuning van Linda Sweere en Marjan Beneken Kolmer. Die ondersteuning krijgt het team P&O nu van het secretariaat van het bisdom.

Pelgrimage 2022

Heer Jezus, ik ben hier bij U

en zie U hier liggen in al uw kwetsbaarheid.

In de voorbije weken keek ik zo verlangend uit naar uw komst.

Nu vraag ik mijzelf af:

'Hoe kijkt U naar mij? Hoe kijkt U naar ons?'

De mensen van de Weg.

Ziet U verlangend uit naar ons?'

Ik zie U in zoveel mensen om mij heen.

Zij kijken naar mij en in hun ogen lees ik een diep verlangen:

Zie jij mij? Hoor jij mij? Mag ik erbij?

Vergeef jij mij? Bemoedig jij mij?

Houd jij van mij?

Heer Jezus, ik ben hier bij U en vraag U:

Zonder U en al mijn tochtgenoten begin ik niets, als wij op weg gaan,
wees ons nabij...

Pauline Vermeulen - Dekker

Van 14 oktober tot 6 november 2022 maakte het **Wereldjongerendagenkruis** een tour door Nederland. Dit vier meter hoge kruis vormde een herkenbaar onderdeel van de landelijke pelgrimstocht door de bisdommen op weg naar de Wereldjongerendagen (WJD) die begin augustus 2023 in Lissabon plaatsvinden. In het hele land kwamen jongeren bij elkaar om samen op te trekken met dit bijzondere kruis. De pelgrimstocht van het kruis nodigde uit om de boodschap van vrede, verzoening en verlossing door te geven.

In het bisdom Breda was het Kruis op 22 oktober in Bergen op Zoom en Breda. Op 25 oktober was het in Middelburg.

Bekijk de gehele fotoreportage via de QR-code:

Vanuit Nederland zijn er verschillende reisinitiatieven naar de Wereldjongerendagen 2023 in Lissabon. Alle bisdommen organiseren een reis, met een eigen voorprogramma. Jongeren in het bisdom Breda kunnen gebruik maken van een speciale busreis. Aanmelden is mogelijk tot en met 31 mei 2023.

Op de pagina www.jongbisdombreda.nl/wjd wordt de laatste informatie over het voortraject in het bisdom Breda gepresenteerd. Zo wordt er op vrijdagavond 23 december een Kerstavond voor jongeren gehouden in Roosendaal waar informatie wordt gedeeld over de WJD. Eind januari zal er een zogenaamd **WJD@home** worden gehouden op Ameland.

Foto: Ramon Mangold

Houd sponsoractiviteiten!

De reissom voor deelname is voor veel jongeren een behoorlijk bedrag. Ervaringen bij eerdere Wereldjongerendagen leren dat sponsoractiviteiten in parochies hier geweldig in kunnen ondersteunen. Sponsoracties zijn effectief. Er kunnen niet alleen mooie bedragen mee worden geworven, het zijn tevens erg geschikte activiteiten voor teambuilding.

Extra **promotiemateriaal** kan worden besteld via het bisdom. Speciaal aanbevolen wordt ook de **downloadpagina op WJD.nl**. Op deze pagina vind je allerlei handige en nuttige WJD-downloads voor Instagram en/of Facebook: animaties, visuals en achtergronden. Kant-en-klaar en direct inzetbaar op social media.

Foto: Bisdom Breda

Huis voor de Pelgrim

Onze reizen brengen je verder

**Ga ook in
2023 met ons
op bedevaart**

Lourdes

Assisi & Rome

Banneux

Israël

Santiago

WJD Lissabon

043 - 321 57 15

info@huisvoordepelgrim.nl

www.huisvoordepelgrim.nl

Bij Lourdes-
reizen speciale
korting voor
CZ-verzekerden

“De goedheid en mensenliefde van God
onze Heiland is op aarde verschenen,
en Hij heeft ons gered,
... alleen omdat Hij barmhartig is”
(Tit 3,4)

Zalig Kerstmis
en
Gelukkig Nieuwjaar

Het Kind dat ons gegeven wordt, heeft een missie:
Hij geeft zichzelf om ons te redden.
Terwijl we zelf redding nodig hebben,
heeft Hij die missie met ons gedeeld.
Hij vraagt om barmhartig te zijn zoals de Vader
en niet iets te geven, maar onszelf te geven.
Als we dat doen, mogen we in het nieuwe jaar
met hoop en moed nieuwe wegen gaan voor deze missie.
Laten we dat doen en delen met elkaar
oprecht zoekend naar de waarheid en het goede leven.